

81. Q. 2. Quot modis spectari potest absolutio a censura?

R. Triplici modo : vel ratione fori, in quo conceditur; vel ratione modi, quo datur; vel ratione personæ, cui vel a qua tribuitur¹.

1. Ratione *fori* : cum forum Ecclesiæ sit duplex interius et exterius, cumque censuræ absolutio in utroque habeat locum, duplex ideo est absolutio : alia ad forum *interius*, alia ad *exterius* pertinet.

2. Ratione *modi* est multiplex. Alia est *pura* et *simplex*. Alia *sub conditione* vel de *præterito*, v. g., si jam satisfecisti, ego te absollo; vel de *præsenti*, v. g., si nunc satisfasias, te absollo; vel de *futuro*, v. g., si satisfasias in *posterum*, nunc pro tunc te absollo (et absolutio obtinet satisfactione exhibita). Alia *ad cautelam*, qua si forte quis ligatus est censura, ad cautelam absolvitur in *foro interno*. Alia *ad reincidentiam*; quæ datur sub certo onere, quo non impleto, censura reviviscat. Alia *totalis*, qua censura ex *integro* tollitur tam in se, quam in omnibus effectibus. Alia *partialis*, qua non tolluntur nisi effectus partiales, v. g., privatio vocis activæ in electione canonica : hæc est absolutio *impropria*.

3. Ratione *personæ* considerari potest ex parte tum illius qui *absolutionem elargitur*; tum illius qui *eam recipit*. Quia in re hoc maxime requiritur, ut *absolvens* potestatem habeat censuram auferendi; et *absolvendus* nullo detineatur impedimento, quo prohibeatur *absolviri*.

82. Q. 3. Quinam a censuris absolvere possunt?

R. In ipso mortis articulo seu periculo quilibet Sacerdos etiam nondum approbatus ad Confessiones (imo etiam excommunicatus, si alii desint), habet facultatem *absolvendi* a quibuscumque censuris, uti receptum est. Sane *æquum* est, ut omnis tunc reservatio cesseat, atque omnibus modis juvetur moribundus. Exigenda tamen est ab infirmo (ut ratio suadet, et docent communissime²) promissio satisfaciendi parti laesæ, et se *præsentandi* Superiori, si convaluerit : nempe pro conf-

¹ V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VII, nn. 116 et seq.

² V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VII, nn. 85 et 91; l. VI, n. 585. — Pavone, *La luce*, etc., n. 75.

grua poenitentia ab eo suscipienda : secus ex jure reincidit in censuram.

Si vero non agatur de casu necessitatis, tunc distinguendum : vel sermo est de censuris non reservatis, vel de censuris reservatis.

1. Si sermo sit de censuris *non reservatis*, quilibet Sacerdos approbatus absolvere potest censuratos omnes etiam de aliena diœcesi, nec solum ab excommunicatione, sed etiam a suspensione et interdicto; excipe *nisi censuræ latæ sint ab homine per sententiam specialem*; vel *etiam a jure, sed in aliquam designatam communitatem*. Ita se habet Ecclesiæ universalis usus, ut docent communiter Concina, Sporer, Roncaglia, Salmantenses et Tournely cum D. Thoma¹; et colligitur ex jure canonico²; et confirmat formula : *Absolvo te ab omni vinculo excommunicationis, etc.*, quæ *absolutioni sacramentali præmittitur*. Idque affirmatur tam pro *foro interno*, quam pro *externo*; cum probabilius qui habet potestatem *absolvendi* in *foro interno*, id possit etiam extra Confessionem; guia hæc *absolutio magis externum forum respicit*. Excipe tamen Episcopos, qui extra Sacramentum Poenitentiae nequeunt absolvere a censuris Papalibus occultis, uti declaravit Gregorius XIII. — Diximus : 1. *Nisi latæ sint ab homine per sententiam specialem*, nempe contra determinatam personam; nam censuræ in hoc casu vim retinent, ut ille solus eas valeat solvere qui easdem intulit, vel ejus delegatus, vel superior³; 2. *vel etiam a jure, sed in aliquam designatam communitatem*; eo enim in casu nemo potest absolvere qui in illam jurisdictione non polleat; cum locus foro poenitentiali non subjiciatur.

2. Si sit sermo de censuris *reservatis*, quarum nempe *absolutionem superiores censuram ferentes sibi reservant*, ne frustranea evadat hæc *reservatio*, dicendum est Sacerdotes

¹ Suppl. q. 42, a. 1.

² C. Nuper, 29 *de sent. excomm.*

³ Nota : *Per sententiam specialem*, etenim si censura sit quidem ab homine, sed per sententiam generalem absque ulla reservatione, est communissimum eas tunc æquiparari censuris latis a jure non specialiter reservatis. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VII, n. 72.

etiam ad Confessionem approbatos nullam habere ex se facultatem super censuras istas, nisi speciali mandato ad id deputentur. Ideo *id unum pœnitentibus persuadere nitantur*, verba sunt Tridentini, *ut ad Superiores et legitimos judices pro beneficio absolutionis accedant*¹.

83. Quæres: *Quinam sunt Superiores et legitimi judices, qui possunt a censuris reservatis valide absolvere?*

Generatim sunt qui possunt censuras inferre; nam per quas causas res nascitur, per easdem dissolvitur. Cui tamen generali principio hæc specialia subdimus:

1. Episcopi possunt ex Tridentini decreto absolvere suos subditos ab omnibus censuris R. Pontifici reservatis; modo tamen non sint reservatae in Bulla *Cœnæ*, ut verius docent cum Benedicto XIV²; item contractæ sint per delictum occultum, nec fuerint ad forum contentiosum deductæ; et etiam suspensione et irregularitate excepta, quæ oritur ex homicidio voluntario³.

2. Concessa alicui particulari facultate absolvendi a casibus Papalibus, non intelligitur simul ei concessa facultas absolvendi a casibus in Bulla *Cœnæ* expressis; quia in generali concessione non veniunt quæ Superior sibi specialiter reservavit, uti sunt casus illi.

3. Concessa alicui particulari facultate absolvendi etiam a casibus in Bulla *Cœnæ* expressis, non comprehenditur facultas absolvendi ab hæresi, quamvis occulta, uti tradit Benedictus XIV in Bulla *Convocatis*. Si tamen causa ad forum Episcopi deducta sit et resipiscat hæreticus, Episcopus poterit eum tunc absolvere, uti dicunt auctores.

4. Vi juris communis potest Episcopus per se vel per alios absolvere suos subditos in utroque foro ab omnibus casibus reservatis impeditos Romanum adire, ut communiter habentur senes, pueri, filii familiæ, regulares, carceribus detenti, in-

¹ Si non certo constat, censura non est habenda uti reservata (etsi ipso facto incurritur); nam in odiosis benignior interpretatio præfertur.

² V. Liguori, *Op. Mor.*, I. VII, n. 82. — Et tract. *De virtut. theolog.*, ubi de fide.

³ Ita Tridentinum ex cap. *Liceat vi*, sess. xxiv. — V. Liguori, *Op. Mor.*, I. VII, nn. 84, etc.

firma, mulieres, pauperes, impuberes, collegialiter viventes, obstricti cura alendi familiam vel gerendi publicum officium, et ceteri qui nequeunt Romam proficisci sine gravi damno suo vel suorum, sive temporali sive spirituali. Et tunc si impedimentum sit *perpetuum* (et tale habetur si durare possit per decennium) absoluti ab Episcopo jugiter remanent liberi¹. Si sit *ad longum tempus*, nempe si duret per annum vel sex menses, potest adhuc absolvere Episcopus, sed emitte debet ab impedito (pueris exceptis), ut possit absolvi, juramentum de se quantocius Superiori præsentando, sub poena reincidentiae. Si sit *ad breve tempus*, nempe per dies, potest tantum absolvere Episcopus, si urgeat necessitas celebrandi aut communicandi, ad vitandam infamiam vel scandalum, in suo statu manente censura et cum obligatione se præsentandi Superiori; nam censura non pugnat cum statu gratiæ, sed tantum Ecclesia facit poenitentem indispositum, et prohibet a Sacramentis: quæ prohibitio desinit obligare ubi contra ipsam concurrat præceptum fortius, vitandi grave sui damnum.

5. Concessa facultate ab Episcopo absolvendi a casibus reservatis, non intelligitur de iis peccatis, quibus adnexa est censura reservata. Secus si talis concessio fiat a R. Pontifice; quia omnes casus Papales sunt reservati cum censura et propter censuram, si duo excipiuntur, uti videbimus de Pœnitentia agendo.

6. Facultas concessa in Jubilæo absolvendi ab omnibus reservatis intelligitur ex communi usu etiam a reservatis ab Episcopis (*H.*).

84. Q. 4. Quidnam requiritur in absolvendo a censura?

R. In absolvendo a censura hæc jure requiruntur: 1. Ut absolutionem postulet: *Nisi gratiam absolutionis imploret, non debet audiri, ne sententiam Ecclesiasticam contemnere*

¹ Ex c. *De cetero de sent. excomm.* — Neque perpetuo impediti tenentur R. Pontificem vel per epistolam adire vel per procuratorem, cum nihil tale præscribatur. Quod autem ad Pœnitentiarium fiat recursus, non concludit; hoc enim privilegium est favorable, quo nemo uti tenetur: vel etiam ad illam fit recursus ob temporarium impedimentum, ut eo tunc cessante, obligatio minime reviviscat.

*videatur*¹. Cum textus non dicat *non potest*, sed *non debet*; ideo ex Angelico censuratus, si emendatus, etiam renitens valide posset absolvī²; — 2. ut primum satisfaciat parti læsæ, in cuius damnum commissum est crimen cum censura (nisi pars remittat) : quod si non possit, juret se quamprimum poterit satisfactionem daturū³; — 3. ut si sermo sit de criminis enormi, v. g. de scandalosa Ecclesiæ violatione, gravi Clericorum percussione, ante absolutionem juramentum exhibeat de tali crimine amplius non patrando⁴; tanta enim solemnitate criminis enormitas magis aperitur, atque magis homines terrentur ab illo.

EIAM ABSENS VALDE ABSOLVITUR; ABSOLUTIO ENIM A CENSURIS NON EST SACRAMENTUM, SED MERA RELAXATIO VINCULI AB ECCLESIA IMPOSITI, QUÆ POTEST ETIAM IN ABSENTES PRONUNTIARI PER NUNTIUM VEL LITTERAM⁵. NON ID TAMEN LICET SINE GRAVI CAUSA, CUM SIT CONTRA USUM.

CAPUT SEXTUM

DE SINGULIS CENSURÆ SPECIEBUS

85. Ex recenti disciplina omnis censura revocatur ad *excommunicationem, suspensionem et interdictum*. Id deducimus ab illo Innocentii III responso: *Quærenti quid per censuram Ecclesiasticam debeat intelligi... respondemus, quod per eam non solum interdicti, sed suspensionis et excommunicationis sententia valeat intelligi*⁶.

¹ C. *Per tuas de sent excommunicat*. — V. Liguori, *Homo Apost.*, tr. XIX, n. 14.

² P. III, q. 24, a. 2. — ³ C. Odoard. *de solut.* et c. xxiii de verb. sign.

⁴ De cetero; et c. *Ex tenore*, de sent. excomm. — V. Liguori, *Op. Mor.*, I. VI, n. 537; I. VII, n. 416, etc. — Ferraris, *Bibliotheca*, etc., v^o Excommunicationis, art. 42.

⁵ Decr. II, par. caus. 2, q. 1, c. xvii, *de manifesta*.

⁶ C. xx, *de verb. signif.* — V. Ferraris, *Bibliotheca*, etc., v^o Excommunicationis.

ART. I. — DE EXCOMMUNICATIONE¹.86. Q. *Quid est excommunicatio?*

R. Excommunicatio, quasi *a communione exclusio*, definiri solet: *Censura, per quam ab Ecclesiæ communione aliquis separatur; et bonis quæ inter fideles communia sunt, vel ex parte vel ex toto privatur*. Diximus *bonis quæ inter fideles communia sunt*; quia tam Lutheri quam Jansenistarum in Pseudosynodo Pistoriensi sedentium doctrina tradens *excommunicationem esse poenam tantummodo externam, neque privare fidelem communibus spiritualibus Ecclesiæ orationibus*, damnata est ab Ecclesia Catholica, in Lutheranis a Leone X Bulla *Exurge*, in Jansenistis a Pio VI Bulla *Auctorem fidei*; cum enim sit poena spiritualis, maxime spiritualia affectare debet.

87. Excommunicatio duplex est: 1. una major, quæ semper intelligitur, cum absolute sit mentio excommunicationis, et privat excommunicatum omni Ecclesiastica communione, sive omnibus bonis quæ in Ecclesia communia sunt; 2. alia minor, quæ eumdem privat dumtaxat usu passivo seu receptione Sacramentorum (*I*).

§ I. — DE EXCOMMUNICATIONE MAIORI IN GENERE.

88. Q. 1. *Quomodo distinguuntur excommunicatione majori irretiti?*

R. Distinguuntur in duas quasi classes: alii dicuntur *non tolerati et vitandi*, quos scilicet fideles vitare tenentur; alii *tolerati et non vitandi*, quos fideles non tenentur vitare. Veteri disciplina omnes excommunicati erant vitandi et non tolerati; sed post *Extravagantem* Martini V *Ad evitanda scandala*

¹ V. Liguori, *Op. Mor.*, I. VII, nn. 433 et seq. Olim triplex excommunicationis major: *Simplex, anathema, et maranatha*: 1. solo verbo; 2. pluribus ceremoniis pronuntiabatur; per III^{am} excommunicatus ab Ecclesia perpetuo areebatur, solius Dei iudicio relictus. V. Benedictus XIV, *De Synod.*, I. X, c. I.

dala anno 1418, non tolerati et vitandi illi tantum habentur qui expresse et nominatim excommunicati sunt, atque uti tales denuntiati: neconon publici et notorii Clericorum aut Regularium percussores. Non adest ergo obligatio vitandi excommunicatos, etiam notorios, licet hæreticos, nisi isti sint nominatim excommunicati, expressis nomine et circumstantiis personæ, et insuper nisi sint publice denuntiati, nempe declarati excommunicati in loco publico aut scripto aut voce¹.

Verum etsi ex juris dispositione non teneamur toleratos vitare, adsunt tamen circumstantiae peculiares, in quibus etiam isti vitandi sunt ex præcepto prudentiae vel charitatis, quoties nempe eosdem non vitando adesset periculum scandali aut damni spiritualis: vel cum ex illorum fuga spes prudens oriretur eorum emendationis: quæ omnia in hæreticis præsertim locum habere solent. Quare Apostolus: *Hæreticum hominem post unam, et secundam correptionem devita*². In dubio vero an quis sit vitandus, non tenemur eum vitare; nam *odia sunt restringenda*.

89. At (quæres) ipse toleratus poteritne cum fidelibus communicare?

Vel ab ipsis fidelibus rogatur; vel nullimodo rogatur. Si non rogatur, communicare non potest sine gravi peccato neque in Divinis neque in humanis: quia Martinus V facultatem communicandi concessit in favorem fidelium, non in gratiam

¹ Liguori, *Homo Apost.*, tract. XIX, n. 15. — Ferraris, v^o *Excommunicationis*, art. 9.

² Tit. m. Cum Pius VII celebri Bulla *Quam memoranda* 10 junii 1809 (quam resert card. Pacca, *Memorie storiche*), excommunicasset ipso facto qui usurpaverant civilem R. Ecclesiæ Principatum (quo quidem *divina providentia* illam donatam voluit ad ejus dignitatem, atque ad liberum supremi Apostolatus exercitium tuendum, ut ait Pius IX, Encycl., 17 apr. 1848), dubitatum fuit, an essent vitandi, qui in contextu Bullæ indicabantur his verbis: *Mandantes, factores, consulentes, adherentes vel alii quicumque prædictorum executionem procurantes, vel per seipsos exequentes*. Responsio fuit negativa: quia non nisi generatim ipsi designabantur, nec ullus eorum erat nominatim denuntiatus, neque ipse Napoleo I, contra quem principaliter excommunicatio lata erat (*V. Correspond. authent. de la Cour de Rome avec la France*, p. 129). Hæc tamen excommunicatio jam erat incursa, utpote jam lata in Bulla *Cœnæ*, et alibi; sed iterum fuit renovata ad terrorem, etc.

excommunicati. Si vero rogatur ab ipsis fidelibus, tunc haud peccat cum iis communicando; ex quo enim facta fuit fidelibus ab Ecclesia facultas communicandi cum excommunicato tolerato, indirecte indulsum est etiam excommunicato, ut communicare valeat sine peccato cum iis, a quibus rogatur. Hoc omne etiam de suspenso et de interdicto tolerato valet; nam Constantiense in Constitutione *Ad evitanda* universe loquitur de quacumque censura¹.

90. Q. 2. *Quinam sunt effectus excommunicationis majoris?*

R. Octo sunt effectus majoris excommunicationis: 1. *privatio activa* usus Sacramentorum, id est privatio facultatis ea conficiendi et ministrandi; 2. *privatio passiva* ejusdem usus, id est privatio facultatis ea suscipiendi; 3. *privatio participationis* publicorum suffragiorum, et precum in Ecclesia communium; 4. *privatio* usus divinorum Officiorum; 5. *privatio communionis* forensis et civilis; 6. *privatio jurisdictionis*; 7. *privatio sepulturæ ecclesiastice*; 8. *inabilitas* ad obtinenda Beneficia, Officia Ecclesiastica et Rescripta².

N. 1. — *Privatio activa et passiva Sacramentorum.*

91. Q. 1. *An excommunicatus valide atque licite Sacra menta conficiat et ministret?*

R. Ad validam confectionem et administrationem quod attinet Sacramentorum, excommunicatus sive toleratus sive non, ea valide conficit et ministrat: nam ubi omnia ad Sacramentum necessaria concurrunt, nequit Ecclesia illud invalidare. Excipitur *Pœnitentia* pro excommunicato vitando; nam certum est a vitando invalide hoc Sacramentum admi-

¹ Idque non modo in humanis negotiis licet, quod omnes fatentur; sed etiam in divinis, ut fert opinio probabilior. Neque enim facultas fidelibus concessa distinguit; sed universim data fuit, uti notant Sanchez, Sotus, Salmanticenses, etc. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VII, n. 140.

² Si tot sunt excommunicationis effectus, certe illam irridere non possunt qui sunt ex animo catholici. Excommunicatio nullam utique directam corpori coactionem infert. Quid inde? animam ligat; quamquam et in hoc mundo censorum contemptores non raro punit Deus.

nistrari, cum requiratur potestas non tantum Ordinis, sed etiam jurisdictionis, qua excommunicatus vitandus caret ex Ecclesiae præscripto, extra necessitatis casum, aut nisi error communis cum titulo colorato suppleat jurisdictionem.

92. Si vero queratur, an excommunicatus etiam licite Sacra menta conficiat ac ministret, distinguendum inter toleratum et non toleratum.

1. Toleratus potest utique licite Sacra menta conficere, atque administrare, quotiescumque a fidelibus expostuletur. Imo docent complures eundem posse etiam probabiliter celebrare, tametsi non expostuletur, si dies festus occurrat, neque alias adsit Sacerdos qui Missam valeat pro populo celebrare; nam tunc juste præsumitur populus Missam petere ad implendum præceptum; — 2. non toleratus nequit ne rogatus quidem Sacra menta conficere aut ministrare; quia omnis cum fidelibus communicatio expresse interdicta est a jure. Exceperit nisi in ea circumstantia constituatur, in qua non administrans grave sit passurus incommodum, v. g. jacturam bonorum; cum Ecclesiae præcepta non obligent cum gravi incommodo. Item potest Viaticum et Extremam Unctionem ministrare infirmo, quando iste nequeat rite confiteri peccata ob infirmitatis suæ indolem, ideoque nec rite et complete Pœnitentiæ Sacra mentum suscipere: quia forte illis potest omnino indigere. Sane proximus in extremis constitutus, omni quo potest modo, juvandus est¹.

93. Quid (quæreret) de illo, qui a vitando Sacra menta recipit? — Qui a vitando Sacra menta scienter recipit sine necessitate, peccat graviter; cum transgrediatur præceptum grave, et ex jure incurrit etiam in excommunicationem minorem. Imo qui scienter suscipit Ordinem ab Episcopo vitando incurrit suspensionem ab illius exercitio².

¹ Hic autem notandum est, quod excommunicatus illicite Sacra menta ministrans incurrit irregularitatem sive sit vitandus sive non. Nam Martinus V declarat irregularē quilibet constitutum in Sacris qui post excommunicationem præsumperit quasi in officio suo agere sicut prius. Quod vero pertinet ad Baptismum et Nuptiarum benedictionem, irregularitas non tenet, si privatum tantummodo hæc fiant; tunc enim non est proprie officium suum exercere. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VII, n. 166.

² C. Cum illorum, § fin. de sent. excomm.

94. Q. 2. An excommunicatus possit Sacra menta suscipere?

R. Si sermo sit de valida susceptione, certum est excommunicatum sive toleratum sive non toleratum valide omnia Sacra menta saltem quoad substantiam suscipere, excepto Sacramento Pœnitentiæ. Imo verius ne isto quidem excepto, si invincibiliter ignoret id sibi prohiberi nec cetera desint requisita in excommunicato; cum ex una parte non sit indispositus, quia ignorando prohibitionem ignorat etiam suam indispositionem: et ex altera nequeat Ecclesia directe inhabiles reddere ad Sacra menta eos, qui jure divino habiles sunt.

Si vero queratur de licitatem, dicimus cuilibet excommunicato sive vitando sive non, nefas esse Sacra menta suscipere, nisi eum excusat ignorantia invincibilis, vel metus gravis, qui non sit incusus in contemptum censuræ. Alioquin frustratur Ecclesiae lex in re gravi.

95. Quid si Minister Sacra mentum conferat excommunicato?

Si Minister scienter confert Sacra mentum excommunicato vitando, peccat graviter; quia communicat in Divinis cum indigno, et incurrit interdictum ab ingressu Ecclesiae, et excommunicationem minorem, imo aliquando etiam maiorem¹. — Si vero Sacra mentum scienter conferat excommunicato non vitando, peccabit quidem gravissime contra præceptum divinum, quod prohibet Sacra menta indignis ministrari, tanto magis si aliis id notum sit, cum tunc addatur etiam scandalum; non tamen peccabit vi censuræ, id est contra legem Ecclesiasticam; quia haec probabilius non impedit communicationem cum excommunicato tolerato neque in Divinis². Hinc licet ministrare Sacra menta excommunicato, qui sit in bona fide, quia tunc non dantur indigno: vel si publice petat, et indignitas sit occulta, ne prodigatur ejus fama.

Quid (dices) si dubium sit, an quis absolutionem ab incursa censura jam sit consecutus, necone? — Sacra mentum fas erit ei administrare si petat, maxime si ipse affirmet se fuisse ab-

¹ V. infra de excomm. minori. — ² Extravagans Ad evitanda.

solutum; quia non est præsumendum velle de novo delinquere.
Ita Croix, Suarez, etc.

N. 2. — *Privatio Suffragiorum, Precum ac divinorum Officiorum.*

96. Q. 1. *An possint fieri suffragia pro excommunicatis?*

R. 1. Si sermo sit de precibus suffragiisque privatis, provenientibus ex bonis operibus, quæ fideles proprio nomine et persona sua particulari peragunt (ut sunt jejunia, orationes et alia, quæ a privatis fidelibus, aut ab Ecclesiæ ministris, sed in persona privata fiunt), privatus quilibet potest pro excommunicatis etiam vitandis ea peragere; ideo orare et facere secreta suffragia etiam in Ecclesia et loco publico. Imo Sacerdos uti persona privata potest etiam pro iis actionem sacrificandi offerre ex sua propria privata intentione et nomine (et accipere ab iis stipendium ex Billuart); vel eorum in specie meminisse in *Memento*, ad hoc nempe ut Deus eos convertat. Ratio est quia excommunicati etiam vitandi privantur quidem communione Ecclesiæ hoc sensu quod Ecclesiæ sua bona non participet, nisi iis, qui sunt ejus membra; at non privantur communione charitatis, quippe quæ omnes etiam infideles amplectitur. Quare est quidem sub gravi vetitum publicam mentionem de illis habere intra sacra et publica mysteria, vel illis applicare merita Ecclesiæ, quatenus Ecclesiæ; non vero applicare opera charitatis.

R. 2. Si vero sermo sit de precibus ac suffragiis, quæ fidelibus proveniunt ex operibus nomine Ecclesiæ ab ejusdem ministro actis, uti sunt Missæ, exequiæ, Officia aliaque pia opera, quæ fiunt ab Ecclesiæ Ministris prout sunt tales, et in nomine Ecclesiæ (ad quæ etiam Indulgentiæ revocantur), tunc certum est hæc pia opera non posse applicari *excommunicatis vitandis*, uti constat ex variis juris capitibus¹, et Ecclesiæ usu. Hinc nullæ sunt preces, quæ pro talibus

¹ Cap. *Sacris, et a nobis de sent. excomm.* — V. Liguori, Op. Mor., I. VII, n. 162.

in persona Ecclesiæ intercedentis pro ipsis Deo offeruntur. Quod longe probabilius valet, etsi taliter excommunicati contriti sint et in gratia, nec per ipsis stet quominus absolvantur; nam vinculum ab Ecclesia positum, ab ipsa Ecclesia auferendum est, ut habeantur apud ipsam absoluti.

Tota quæstio est de *excommunicatis non vitandis*, an pro ipsis (præsertim si sint manifesti) possint offerri Sacrificia, fieri suffragia et communes in Ecclesia preces fundi ac Officia decantari? Alii probabiliter negant cum Bellarmino et Suarez; tum quia concessio facta a Concilio Constantiensi communicandi cum excommunicatis toleratis est tantum in favorem fidelium, non vero in levamen excommunicatorum. At hi multum sublevarentur, siliceret hoc modo pro iis orare; tum quia hæc communicatio est tantum concessa ad vitanda scandala, et pericula, et subveniendum timoratis: porro si ista suffragia fiant, nedum scandalum auferatur, augeretur.

Sed alii non minus probabiliter cum Navarro, Palao, Coninchio, Hurtado et Diana docent licitum esse pro illis offerri Sacrificia, etc., etiam nomine Ecclesiæ; quia leges favorabiles cum omni amplitudine intelligendæ sunt: dum igitur fidelibus concessum fuit communicare cum toleratis, id concessum etiam fuit quoad divina Officia; ubi enim lex non distinguit, neque nos distingui debemus. Nec obstat, quod Concilium non intendat per hoc sublevare excommunicatos; quia id intelligendum de sublevatione directa; nam indirecte et ex consequenti, hoc ipso quo aliis conceditur facultas cum iis communicandi, aliqua utique sublevatio conceditur. Quod additur fore scandalosum, si publice pro tolerato excommunicato Sacrificium offeratur vel aliud simile, non semper verum est: imo sæpe potest magna turbatio timeri, si id omittatur uti esset ex Coninchio si in aliquibus locis in Sacrificio vel alia prece publica semper nominetur Princeps vel Episcopus, sed statim eorum nomina omnes omitterent, postquam illi aliquod fecissent prohibitum sub excommunicatione majori latæ sententiæ¹ (J).

¹ Ceterum si revera offendantur fideles, id non liceret; sed scandalum esset prius amovendum: quo remoto, aiunt, Parochum v. g. posse, si alter gravissima timeat incommoda ac turbationes, excommunicatis toleratis fu-

97. Q. 2. An excommunicatus possit divinis Officiis interesse?

R. Per Officia divina hic intelliguntur: Missa, publicæ processiones, Horæ solemniter decantatae, solemnis benedictio, consecratio chrismatis, et similes cæremoniæ, quæ fiunt ex instituto Christi vel Ecclesiæ; aut quæ propriæ sunt Ordinis clericalis, ut cantus Epistole vel Evangelii cum ornamentiis propriis, sepultura ecclesiastica, etc. Hoc posito:

Dicimus: excommunicatus prohibetur sub mortali his interessu: quia censura privat eorumdem usu, nisi excusat ignorantia vel necessitas vitandi scandali. Unde excommunicatus si Sacrum faciat, et excommunicationis recordetur, tenetur illico ipsam Missam interrumpere, nisi jam consecraverit; quia tunc debet continuare Sacrificium, ne illud faciat mutuum. Duæ tamen ponuntur exceptiones.

1. *Excipitur auditio concionis*; nam eam excommunicatus potest audire, cum in hoc nulla sit communicatio propria dicta. Sed non potest per se eam peragere, nisi sit toleratus et ab aliis requiratur, vel ad hoc per se obligetur ex officio; quia tunc requiri præsumitur.

2. *Usus excipitur Sacramentalium*; nam ista licet summam venerationem mereantur, inter officia divina non recensentur. Unde excommunicato non prohibetur eorum usus, non quidem ut participet fructuum, quem producunt ex benedictione Ecclesiæ; sed tantum ut ea veneretur¹. Ita potest uti imaginibus, Reliquiis, aqua benedicta et aliis rebus

nebres honores concedere, Sacrificia offerre, etc., in tali necessitate passive se habendo, seu patiendo actionem. Quod enim iis debeant suffragia negari, non est de jure divino, quod tantum vetat Sacraenta ipsis ministrari, ne Sanctum detur canibus; neque de jure naturali, cum orationes publicas agere per se bonum sit (modo tamen si agatur de suffragando defuncto, non constet ipsum esse mortuum impenitentem). Nam per suffragia honor Deo exhibetur, et si ea non prosunt defuncto, cedunt direete in commodum fidelium tum spirituale ob meritum charitatis, tum temporale ob stipendia, etc., quæ hi percipere possunt ex oblationibus pro ipso oblatis. Unde prohibitio esset tantum ab Ecclesia: porro hæc vel id non prohibet, vel si prohibet generatim, talis prohibitio in præsentí gravissima necessitatibus casu cessat, cum lex humana non obliget cum gravi incommodo.

¹ Imo neque eidem prohibetur Ecclesiæ ingressus ad orandum private, quando divina Officia non celebrantur. Poterit etiam ingredi cum recitan-

sacris, ut eas honorando, gratias quibus indiget, obtineat. Hinc versus:

*Missa, preces, Horæ, processio publica, quidquid
Clerus agit solemne. Sacramentalia, Verbum
Excipe; namque illis uti, hoc audire licebit.*

98. Q. 3. An obligatus ad Horas per excommunicationem liberetur?

R. Negative; nam *nemo debet reportare commodum a propria iniuitate*. Eas tamen recitando non debet dicere: *Domini vobiscum, sed Domine, exaudi orationem meam*; quia illa formula importat quamdam salutationem ad populum: secus venialiter peccaret. Sunt tamen qui censem, eum omnino non peccare etiam illam salutationem usurpando, si solus recitet; quia tunc est tantum privata oratio pro aliis. — Imo Horas privatim recitare cum aliis non videtur, nisi veniale pro ipso vitando. Quia licet iste prohibeatur cum aliis communicare etiam in oratione privata; attamen, secluso scandali periculo et Ecclesiae contemptu, non censetur materna gravis socium sibi sumere ad recitandum privatim Officium divinum vel Rosarium vel preces hujusmodi¹.

99. Q. 4. An possit Sacerdos Sacra peragere, et fideles Sacris interesse una cum excommunicato?

R. Affirmative, si excommunicatus sit toleratus; quia tunc ipsis permittitur cum tali excommunicato communicare. Si vero excommunicatus sit vitandus, hoc nefas est ob rationem contrariam: hinc qui assistit eidem Missæ, quam audit talis excommunicatus, incurrit minorem excommunicationem, et probabilius peccat mortaliter; quia audientes simul conveniunt in una oblatione.

Sed (dices) *quid agendum erit, si adsit talis excommunicatus vitandus in templo?* — Si monitus non velit egredi, tenentur Clerici eum (etsi Sacerdotio insignitum), expellere si possunt; sine percussione tamen et scandalo. Si non pos-

tur Officia divina, dummodo id fiat justa de causa, quæ communionem in Divinis minime importet cum fidelibus, v. g., ut satellitum manus effugiat.

¹ Diximus *pro vitando*; nam si agatur de non vitando, ex dictis, nullo modo peccat, si iste recitet cum alio, a quo sit requisitus. — V. Liguori, *Op. Mor.*, I VII, n. 175.

sunt, Divina Officia cessabunt : videlicet Sacerdos, si Missam celebrat, abrumpat extemplo, Canone nondum inchoato. Si Canonem inchoaverit, poterit (ceteris abeuntibus) Saerum perficere, vel in aliorum sententia æque probabili illud adhuc abrumpere. Si vero jam consecraverit, solo manente Ministero, pergit usque ad Communionem inclusive; alia perficiat in Sacrario vel alio loco decenti, quia integritas Sacrificii est de jure Divino, ideo anteponenda juri ecclesiastico.

Excommunicatus nolens ad Sacerdotis monitionem ab Ecclesia egredi incurrit excommunicationem Papæ reservatam. Idem dicendum de interdictis denuntiatis, et de iis qui impedunt, quominus illi egrediantur.

N. 3. — *Privatio communionis forensis atque civilis; jurisdictionis et sepulturæ Ecclesiasticæ.*

100. Q. 1. *Quid de privatione communionis forensis et civilis?*

R. Privatio communionis forensis in eo consistit, quod excommunicatus privetur omni actu ad judicium pertinente in foro sive civili sive ecclesiastico, adeo ut nequeat esse judex, scriba, testis, notarius, advocatus, procurator; atque reo convento facultas semper erit in judicio eum repellendi, etiamsi non sit vitandus. Imo judex, si sit excommunicatus vitandus, privatur etiam jurisdictione, et idcirco ejus sententia prorsus erit invalida. Insuper excommunicatus nequit esse neque tutor, curator, neque executor testamentarius (si repellatur a parte cuius interest), neque licite inire contractus, neque licite testari etsi valide⁴.

Privatio communionis civilis importat prohibitionem communicandi cum fidelibus etiam in civilibus, ita ut nec ipse excommunicatus cum aliis; imo si sit vitandus, nec alii cum ipso communicare valeant in civilibus, per modum sive commercii sive societatis sive conversationis, adeo ut aliter incur-

⁴ V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VII, n. 184. Hæc amplius non admittuntur pluribus in locis.

rant minorem excommunicationem, nisi urgeat necessitas cum tali vitando communicandi¹.

101. Q. 2. *Quid dicendum de privatione jurisdictionis, et sepulturæ Ecclesiasticæ?*

R. ad 1: Excommunicatus vitandus pro foro tam interno, quam externo privatur usu jurisdictionis, si quam antea habebat. Unde valide nequit eligere neque presentare ad Beneficium, tanto minus illud conferre, neque leges condere, aut sententias dare : quæ si ipse perageret, nulla prorsus essent. Diximus excommunicatus vitandus; quia si talis non esset, peccaret quidem graviter, si in re gravi jurisdictionem exerceret absque necessitate; sed valide ageret, cum nullibi id invalidetur.

R. ad 2: Excommunicatus vitandus privatur a jure sepulitura Ecclesiastica, ita ut nequeat in loco sacro ejus cadaver tumulari : et si contrarium fiat, erui debeat (si adhuc possit), et locus sacer reconciliari : excipe nisi decessisset cum signis pœnitentiæ, quo in casu absolvendus est, si pro eo veniam petant hæredes². Qui scienter sepelire præsumunt excommunicatum vitandum, incurront ipso facto majorem excommunicationem : per sepelientes autem non intelliguntur qui funus associantur, aut canunt preces, aut deferunt Crucem, luminaria, sepulcrum effodiunt, cadaver deferunt, etsi graviter peccent; sed qui de facto sepelunt. An autem intelligentur etiam procurantes sepeliri, qui scilicet auctoritate, suasione aut pecunia in causa sunt cur excommunicatus vitandus in loco sacro sepeliatur, alii probabiliter affirmant cum Suarez : quis enim magis reus est, quam qui impellit ad violandas Ecclesiæ leges? Alii item probabiliter negant cum Cajetano ; quia omnis poena est strictæ interpretationis, ut non sit extendenda ultra casum expressum.

102. Diximus autem vitandus; non vitandus enim licite sepelitur in loco sacro, si cum pœnitentiæ signis e vita mi-

¹ V. infra de minori excommunicatione.

² Clement. I de sepult.—V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VII, nn. 186 et seq. Si sit impossibile, ut excommunicati vitandi eruantur, uti maxime evenit tempore belli, in quo tot confuse sepeliuntur, salis est ut totum cemeterium postea reconcilietur.

graverit: unde si ei sit deneganda sepultura, non jam esset ratione censuræ, sed potius publicæ indignitatis; etenim post *Extravagans Martini V*, vitandus non est nisi qui sit publice denunciatus, aut publicus Clerici percussor. Ergo ceteri excommunicati sepultura per se non privantur; nam *quibus vivis communicamus, mortuis communicare possumus*. Ita probabilius Navarrus, Layman contra Avila et Engel (K).

N. 4. — *Inabilitas quoad Beneficia, Dignitates, Pensiones et Rescripta.*

103. Q. 1. *Quid de inhabilitate ad Beneficia, Officia ac Rescripta?*

R. Ad 1: Ad Beneficia quod attinet, dicimus excommunicatum etiam *non vitandum fieri prorsus inhabilem ad Beneficia Ecclesiastica obtinenda*; ita expresse in jure¹. — Diximus 1. *etiam non vitandum*; nam etiamsi aliis concessum sit cum isto communicare, ipse tamen de se semper est incapax; non enim per se potest sua officia beneficio adnexa præstare, cum debeat unaquaque vice expectare ut aliquis ea petat. Exciperem casum quo officia revera essent præstantia in commodum conferentium beneficium; nam eo ipso quod conferunt, censent postulare ab electo officia beneficio ipsi inhærentia². Diximus 2. *fieri prorsus inhabilem*:

¹ C. *Postulastis*, de Cler. excomm. min. — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VII, nn. 179, 180.

² Extra hunc casum omnis Beneficii collatio, electio, præsentatio et institutione facta *in favore ejus, qui actu excommunicatione majori illaqueatur*, nulla est et invalida. Imo conferentes ipsi graviter peccant, et præter excommunicationem minorem incurrit etiam in suspensionem a collatione, nisi sit ipse summus Pontifex, qui scienter Beneficium conferat excommunicato; vel in ejus concessione adit clausula absolutionis a censura ad effectus valide consequendos: adhuc tamen excepta excommunicatione lata ob hæresim; quæ quidem non comprehenditur sub generali absolutione. — Addimus: *In favorem ejus, qui actu excommunicatione majori illaqueatur*; quia si ante illatam censuram facta fuerit presentatio et electio, valida tunc est, et valida erit etiam Beneficii acceptatio et possessio, etiamsi tempore illius acceptationis et possessionis excommunicatio existat: quia

unde communius docent, id quoque locum habere in illo, qui invincibiliter hic et nunc ignorat se esse excommunicatum; quia ignorantia tollit culpam, non inhabilitatem, nisi collatio fiat a superiore cum absolutione *ad cautelam*, ut solet fieri. Diximus 3. *ad Beneficia ecclesiastica obtainenda*; jam enim obtentis beneficiis non privat excommunicatio, nisi in casu hæresis.

R. Ad 2: Quod dictum est de Beneficiis, idem communiter dicunt de collatione et receptione dignitatum, quibus inhæreat jurisdicçio, ut sunt prioratus, guardianatus, episcopatus, etc. Idem est de pensione clerici, quæ datur in titulum beneficij ob ministerium ecclesiasticum: et de pensione ecclesiastica licet temporali, quæ datur ob officium ecclesiasticum, prout Vicario Episcopi, etc.

Excommunicatus sive vitandus sive non, fit etiam ineptus ab obtainenda quacumque Rescripta tam gratiæ quam justitiæ, ita ut quidquid fuerit impetratum, ipso jure nullum extet atque invalidum¹.

104. *Quomodo (quæres) se gerere debet excommunicatus circa fructus sui Beneficii? Vel ipse excommunicatus fuit ante Beneficii receptionem, vel post. Si 1, non potest suos*

tam acceptatio, quam possessio sunt actus privati, non vero actus jurisdictionis. Quid si ex adverso quis esset excommunicatus tempore præsentationis, et tempore acceptationis sit absolutus? — Distinguere oportet: si non constat quod collator sciens et volens perseverat in prima sua voluntate, nova collatio requiritur; nam possidet nullitas. Si constet, probable existunt Salmantenses eamdem minime requiri; censetur enim virtualiter de novo ipsa representatio fieri.

¹ Ex cap. *Dilectus xxv de rescript. Illic in Apostolicis Litteris, in quibus confertur aliqua gratia, præmitti solet absolutio a censuris: quæ quidem est tantum ad effectum gratiam illam speciale consequendi: unde non est vera absolutio, sed potius dispensatio, qua conceditur, ut non obstante censura, quæ quadro alios suos effectus adhuc subsistit, possit quis frui hac vel illa gratia, cuius aliunde incapax foret ultipte censuratus. Hujus rei recent exemplum habemus in Brevi *Quamquam Pii IX* dato die 6 sept. 1853, pro reductione festorum in Pedemontano Regno, ubi legitur: *Itaque omnes et singulas personas, quibus hæ litteræ favent, peculiari beneficentia prosequi volentes et a quibusvis excommunicationis et interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et paenit., quovis modo vel quavis de causa latis si quas forte incurrerint, hujus tantum rei gratia absolventes, etc.**